

ЗАХТЕВ

ЗА ДАВАЊЕ САГЛАСНОСТИ НА ИЗВЕШТАЈ О УРАЂЕНОЈ
ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ

Правна линија	13. 10.	2015 год.
Служба	Број	Датум
08	23/16	

СТРУЧНОМ ВЕЋУ ФИЛОЛОШКИХ, ФИЛОЗОФСКИХ, СОЦИОЛОШКИХ И
ИСТОРИЈСКИХ НАУКА, УНИВЕРЗИТЕТА У ПРИШТИНИ

Молим да у складу са чл. 55. Закона о високом образовању и чл. 64. и 69. Статута Универзитета дате сагласност на извештај о урађеној докторској дисертацији:

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
Презиме и име кандидата
Радјевић Татјана
Датум и место рођења
09.10.1976. год.
Радно место и назив установе у којој је кандидат запослен
Асистент, Филозофски факултет-Универзитет у Приштини са седиштем у Косовској Митровици
ОСНОВНЕ АКАДЕМСКЕ СТУДИЈЕ
Назив факултета и универзитета
Филозофски факултет, Универзитет у Приштини
Назив студијског програма основних академских студија
Педагогија
Година положеног завршног испита и просечна оцена на основним академским студијама
1998. год.- оцена 8,40
ДИПЛОМСКЕ – МАСТЕР АКАДЕМСКЕ СТУДИЈЕ
Назив факултета и универзитета
Назив студијског програма мастер академских студија
Година положеног завршног испита и просечна оцена на мастер академским студијама
ДОКТОРСКЕ СТУДИЈЕ
Назив факултета и универзитета
Назив студијског програма докторских студија
Датум и место објављивања конкурса
Датум уписа докторских студија
Датум и година положеног задњег испита докторског студијског програма
ПОСЛЕДИПЛОМСКЕ СТУДИЈЕ ПРЕМА РАНИЈИМ ПРОПИСИМА
Назив факултета и универзитета
Филозофски факултет, Универзитет у Приштини, Косовска Митровица
Датум и година уписа последипломских-магистарских студија
2001. година

Назив магистарског рада
Структура природнонаучних садржаја основношколског образовања и васпитања у Србији на размеђи 20. и 21. века
Научна област
Педагогија
Датум и година одбране магистарског рада
31.10.2006. год.
Број публикованих радова: (навести најмање два најважнија рада кандидата из научне, односно уметничке области из које је тема дисертације)
• Радоевић, Т. (2010). „Значај комуникационих компетенција наставника у процесу организовања наставе“, Зборник радова са међународног научног скупа „Оспособљавање наставника за нове улоге“ САО, Београд, стр. 832-843. УДК:371.12, ISSN 1820 - 5461, COBISS.SR - ID 140963340. • Радоевић, Т. (2010). „Педагошка комуникација и развијање комуникационих компетенција ученика“, Часопис за педагошки теорију и праксу, Васпитање и образовање, бр.3, Подгорица, стр.101-109. YUISSN 0350-1094. • Радоевић, Т. (2011). „Значај комуникације у процесу инклузивног образовања“, Зборник радова са научног скупа са међународним учешћем „Васпитање за хумане односе проблеми и перспективе“ Ниш, стр. 326-334, УДК 376:371.383, ISBN 978-86-7379-233-0, COBISS:SR-ID 188518412. • Ђурић, I., Radojević, T., (2012), <i>New trends in in-service teachers training in the Republic of Serbia</i>, Journal of Educational and Instructional Studies in the World, August 2012, Volume: 2, Issue: 3, Article: 19, pp. 171-179, ISSN: 2146-7463 Key words: in-service teacher training, teacher's professional development, teacher's competencies, teacher's roles. • Ђурић, I., Radojević, T., (2013). <i>The teacher's role in development of communicational Competences of students</i>, Journal of Educational and Instructional Studies in the World, february, march, april 2013, Volume: 3, Issue:1 Article: 24, pp. 197-204, ISSN: 2146-7463. • Радоевић, Т., Ђурић, И. (2015). „Улога породице у развоју способности комуницирања код деце“, Часопис за педагошки теорију и праксу, Васпитање и образовање, бр.1, Подгорица. • Радоевић, Т., Бабић-Антић, Ј., Кнежевић, М. (2015). „Комуникација у школи и њен утицај на развој националног идентитета и мултикултуралних вредности код ученика“. Зборник радова са међународног научног скупа „Улога образовања и васпитања у развијању хуманистичких, интеркултуралних и националних вредности“ Филозофски факултет, Универзитет у Приштини, Косовска Митровица.

ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА
Назив дисертације
Педагошки аспекти развијања комуникационих компетенција ученика у основној школи
Веб адреса на којој се налази извештај Комисије о научној заснованости теме
filozofski_km@yahoo.com
Научна област УДК(текст)
37-педагогија
Ментор и састав комисије за оцену дисертације
Проф. др Бранко Јовановић, ментор, редовни професор Филозофског факултета Универзитета у Приштини са седиштем у Косовској Митровици, научна област Педагошке науке, ужа научна област Општа педагогија, Проф. др Радмила Николић, члан, редовни професор Учитељског факултета у Ужицу Универзитета у Крагујевцу, научна област Педагошке науке, ужа научна област

Педагогија,

Проф.др Радивоје Кулић, члан, редовни професор Учитељског факултета Универзитета у Приштини са седиштем у Лепосавићу, научна област Педагошке науке, ужа научна област Образовање одраслих и савремени педагошки правци,

Проф. др Сант Качапор, члан, редовни професор Филозофског факултета Универзитета у Приштини са седиштем у Косовској Митровици, научна област Педагошке науке, ужа научна област Општа педагогија,

Проф. др Звездан Арсић, члан, ванредни професор Филозофског факултета Универзитета у Приштини са седиштем у Косовској Митровици, научна област Педагошке науке, ужа научна област Педагогија, Теорија наставе и методика васпитно-образовног рада.

Значај и допринос докторске дисертације

Докторска дисертација Татјане Радојевић под насловом *Педагошки аспекти развијања комуникационих компетенција ученика у основној школи* има за предмет истраживања теоријско и емпиријско проучавање, утврђивање и објашњење кључних педагошких аспеката који одређују квалитет успешности развијања комуникационих компетенција ученика. Савремени циљеви васпитања и образовања снажно афирмишу потребу развијања комуникационих компетенција ученика као веома значајне претпоставке целовитог и аутентичног развоја личности. Зато развијање комуникационих компетенција наставника и ученика представља веома значајан васпитно-образовни циљ и сложен педагошко-дидактички процес, неодвојив од укупног васпитно-образовног процеса. У школи, кроз наставу као најдоминантнији облик васпитно-образовног рада, ученицима се пружа могућност да учењем, вежбањем уз педагошку-стручну оспособљеност наставника, квалитетну комуникацију, адекватну педагошку-дидактичку реализацију васпитно-образовног процеса, развијају своје комуникационе способности.

Педагошки аспекти развијања комуникационих компетенција ученика имплицирају проучавање круцијалних проблема који се односе на природу, структуру, врсте комуникација и комуницирања у васпитно-образовном раду, педагошку стратегију развијања комуникационих компетенција ученика, педагошко-стручну, дидактичку-методичку и комуникациону компетентност наставника, положај, улоге и међусобне односе наставника и ученика и педагошки етос одељења у коме се одвија процес развијања комуникационих компетенција.

Циљ истраживања је испитивање комуникационе компетентности ученика завршних разреда основне школе и наставника и квалитета комуникације која се одвија у процесу наставе. Добијени резултати истраживања могу имати не само научни значај, него и практичне импликације. Научни значај истраживања се огледа у томе што добијени резултати показују ниво развијености појединих елемената комуникационе компетентности код ученика и наставника, као и услове који детерминишу квалитет комуницирања у настави. Практични значај истраживања је у томе што добијени резултати могу бити корисни за унапређивање релевантних педагошких аспеката развијања комуникационих компетенција ученика: увођењем промена у примени облика и метода наставног рада, затим унапређењем додатног усавршавања наставника на плану развијања комуникационих компетенција ученика, развијањем новог концепта сарадње наставника и ученика са циљем постизања позитивније психосоцијалне климе у школи као предуслова развијања комуникационих компетенција ученика.

Општа оцена је да урађена докторска дисертација под насловом *Педагошки аспекти развијања комуникационих компетенција ученика у основној школи* представља значајан научни допринос педагогији као науци и посебно педагошкој комуникологији.

Оцена да је урађена докторска дисертација резултат оригиналног научног рада кандидата у одговарајућој научној, односно уметничкој области

- Докторска дисертација мр Татјане Радојевић *Педагошки аспекти развијања комуникационих компетенција ученика у основној школи* посвећена је до сада мало проучаваном проблему код нас. Већ ово сазнање генерише оригиналност њеног рада која се изражава и у многим другим елементим:

- Кандидаткиња је у теоријском делу рада изложила и образложила конструктивне елементе комуникационе компетентности и кључне педагошке аспеката који одређују квалитет успешности развијања комуникационих компетенција ученика у основној школи.

- Анализе и оцене кандидаткиње у овом делу рада засноване су на многобројним нашим и страним изворима који су показатељи добре упознатости кандидаткиње са темом.

- У методолошком приступу проблему истраживања кандидаткиња је показала завидан ниво „методолошке културе“ што јој је омогућило да пажљиво осмисли процес истраживања одабраног проблема проучавања.

- Емпиријска верификација одабраног проблема, заснована је на методолошким претпоставкама (јасан предмет истраживања, циљ, хипотезе, методе, технике и инструменте истраживања и друго) што је кандидаткињи пружило могућност за студиозне анализа и извођење релевантних закључака.

Све ово потврђује нашу, већ изречену оцену, да докторска дисертација мр Татјане Радојевић *Педагошки аспекти развијања комуникационих компетенција ученика у основној школи* представља оригиналан прилог педагошкој науци и значајан допринос педагошкој пракси.

Преглед остварених резултата рада кандидата у одређеној научној, односно уметничкој области

Мр Татјана Радојевић је ангажована на Филозофском факултету у Косовској Митровици као асистент на наставним предметима Педагогија 1 и 2, Породична педагогија, Стручно усавршавање наставника, Педагошка комуникологија и Методика природно-математичког образовања.

Рођена је 09.10.1976. године у Ђаковици, где је завршила основну и средњу економску школу са одличним успехом. Филозофски факултет, одсек Педагогија у Приштини уписала је школске 1994/1995. године и на том факултету дипломирала 03.12. 1998. године са оценом 10 на дипломском испиту и просечном оценом 8.40 (осам четрдесет).

На Филозофском факултету, одсек Педагогија почела је да ради као асистент приправник 23.02.1999. године на предметима Теорија васпитања и Општа педагогија. Магистарске студије уписала је школске 2000/2001. године на Филозофском факултету одсек Педагогија у Приштини. На магистарским студијама положила све предвиђене испите са просечном оценом 9 (девет). Магистарску тезу из области педагогије, под насловом „*Структура природнонаучних садржаја основношколског образовања и васпитања у Србији на размеђи 20. и 21. века*“, одбранила је на Филозофском факултету у Косовској Митровици дана 31.10.2006. године, и притом стекла звање Магистар педагошких наука.

Одлуком Изборног већа Филозофског факултета у Косовској Митровици дана 01.10.2007. године изабрана је у звање асистента за ужу научну област Педагогија на Катедри за педагогију.

На истом факултету пријавила је докторску дисертацију. Сенат Универзитета на седници одржаној 01.06.2011. године је дао сагласност на тему под насловом „*Педагошки аспекти развијања комуникационих компетенција ученика у основној школи*“ код ментора проф. др Бранка Јовановића.

Учествовала је на стручним и научним скуповима, била аутор неколико научних и стручних радова из области педагогије и педагошке комуникологије, који су блиски

области којој припада урађена докторска дисертација. Радови кандидаткиње су објављивани у стручним и научним часописима и у зборницима са научних скупова.

Оцену о испуњености обима и квалитета у односу на пријављену тему

Докторска дисертација *Педагошки аспекти развијања комуникационих компетенција ученика у основној школи* има 303 странице основног текста која има следећу структуру: Увод (6-10); Теоријски оквир истраживања (10-125); Методологија истраживања (126-135); Анализа и интерпретација резултата истраживања (136-244); Закључна разматрања (245-255). На крају је наведена библиографија (236 јединица), а у прилогу су дати инструменти коришћени у емпијском делу истраживања.

Теоријски део дисертације има три основна поглавља: Историјски преглед схватања о комуникацији и комуникационим компетенцијама; Комуникациона компетентност и Педагошки аспекти развијања комуникационих компетенција ученика

У првом делу презентован под насловом *Историјски преглед схватања о комуникацији и комуникационим компетенцијама* кандидаткиња указује да се теоријско интересовање за људску комуникацију и способности комуницирања јавља од античког периода, преко средњег века до данашњих дана. Теорија и пракса говорништава почела је интензивније да се развија у античкој Грчкој. У античкој реторици издвојене су две доминантне струје које на различити начин дефинишу смисао и сврху реторике: „интелектуалистичко-садржајна“ или „логичко етичка (акценат ставља на садржај говора) и „реторско-формалистичка“ или „формално естетичка“ (акценат ставља на лепоту говора). У раном средњем веку реторика се своди на проповед. У XI веку развиле су се три врсте реторике: вештина проповеди, реторика стихова и правничка реторика. У доба хуманизма и ренесансе реторика инсистира на духовно богатим и стилско омереним говорницима. Од XVI и XVII века развија се више филозофских праваца (емпиризам, рационализам, позитивизам) који врше директан или индиректан утицај на развој комуникалошке и педагошке теорије. Међу бројним психолошким теоријама кандидаткиња посебно издваја бихејвиоризам као теорија која је, не само утицала на развој теорије комуницирања већ представља и њен саставни елемент. Кантидактиња указује да се средином XX века конституисала комуникаологија као релативно млада наука која истражује различите аспекте комуницирања, а педагошка комуникаологија, као њена грана, настала је из потреба да објасни различите видове комуникације у васпитном процесу.

Други део, од 19 до 84 странице, кандидаткиња је насловила *Комуникациона компетентност*. Овај део је подељен у четири дела: (1) *Терминолошко дефинисање појма „компетентност“* и „комуникациона компетентност“ у коме се кандидаткиња осврће на појмовно-терминолошке дилеме у вези са наведеним појмовима. У погледу дефинисања наведених појмова „компетентности“ и „комуникационе компетентности“, указује на различита одређења и дефиниције. (2) *Социјална компетенција као конструкт развоја комуникационе компетенције*, где је социјална компетенција приказана као основ развоја комуникационе компетенције. Кандидаткиња наводи низ различитих тумачења социјалне компетенције са педагошког, психолошког, социолошког становишта и закључује да је у свим наглашено да се не ради о одређеној способности, већ да је у питању више различитих способности, знања и вештина које одређују како ће се појединац снаћи у одговарајућој социјалној ситуацији; (3) *Конструктивни елементи комуникационе компетенције* у коме кандидаткиња на основу теоријских разматрања указује на различита схватања аутора (Goodall, 1982, Rubin, 1982, Wieman, 1978, Spitzberg&Hecht, 1984, Riggio, 1989, Aitken& Neer, 1992, Reardon, 1998, Brown, 1976) о томе шта чини структуру комуникационих компетенција. У оквиру овог поднаслова кандидаткиња детаљно обрађује елементе комуникационе компетентности које су битни за интеракцију наставник-ученик: развој језика и говора као полазне основе за развоја комуникационе компетентности, вербалне и невербалне способности комуницирања, емпатија, интеракцијска укљученост,

когнитивна комплексност, флексибилност и активно слушање; (4) *Чиниоци развоја комуникационих компетенција*, у коме кандидаткиња наводи да је развојност битно својство комуникационе компетентности и указује да у процесу развоја комуникационе компетентности делују многобројни чиниоци: породица, предшколска установа и школа. Настанак и развој комуникационих компетенција започиње у породици, у његовом првом, примарном социјалном окружењу, наставља се кроз контакт са васпитачима и вршњацима у предшколским установама, учитељима и наставницима у школама. У оквиру овог поднасловa кандидаткиња детаљно обрађује све наведене чиниоце развоја комуникационе компетентности.

Трећи део, од 87 до 125 странице, кандидаткиња је насловила *Педагошки аспекти развоја комуникационих компетенција ученика*. Овај део је подељен у пет делова: (1) *Педагошка комуникација и интеракција* у оквиру првог поднасловa разматрана су различита појмовна одређења и дефиниције педагошке комуникације и интеракције. Кандидаткиња указује на уску повезаност педагошке комуникације и интеракције наводећи да су та два аспекта неодвојива, да је интеракција саставни део педагошке комуникације, јер се информација између наставника и ученика не може проследити без интеракције. Објашњава основне елементе које чине структуру комуникационог процеса: извор, порука, канал, комуникативне баријере, прималац, повратна информација. (2) *Комуникациона компетентност наставника као фактор развоја комуникационих компетенција ученика* у коме је наведено да развој комуникационих компетенција ученика зависи од комуникационе компетентности наставника, његовог понашања, става, креативности да подстакне ученика на активно учешће у васпитно-образовном процесу. Комуникациону компетентност наставника објашњава као сложену и вишедимензионалну компетенцију односно способност која је саставни део наставничких компетенција; (3) *Психосоцијална клима као фактор развоја комуникационих компетенција ученика* у оквиру овог поднасловa кандидаткиња указује на различита појмовна схватања психосоцијалне климе. Квалитет психосоцијалне климе и развој комуникационих компетенција ученика зависи од васпитног стил који наставника примењује у раду са ученицима; (4) *Значај избора наставних метода на развоју комуникационих компетенција ученика* у коме се објашњава да на развој комуникационих компетенција ученика утиче и избор наставних метода. Из широког репертоара наставних метода кандидаткиња посебан значај за развој комуникационих компетенција ученика даје следећим методама: методи вербалног излагања, активног слушања и методи сценске комуникације; (5) *Значај избора облика наставног рада на развоју комуникационих компетенција ученика* у коме се објашњавају облици наставног рада (групни, фронтални, тандемски и индивидуални) и њихова улога и значај у развоју комуникационих компетенција ученика. Групни облик наставног рада се сматра најефикаснијим у подстицању развоја комуникационих компетенција ученика.

Комисија констатује да је структура наведених поглавља сасвим задовољавајућа, јер садржи све потребне структуралне аспекте теоријског елаборирања наведене теме.

У другом делу дисертације **Методологија истраживања** дефинисан је предмет истраживања, одређен циљ и задаци истраживања, постављене хипотезе и подхипотезе истраживања, одређене варијабле и узорак истраживања, објашњене методе, технике и инструменти истраживања, приказана организација и ток истраживања, образложен начин обраде података добијених у емпиријском истраживању. Кандидаткиња је јасно и методолошки коректно операционализовала предмет истраживања, на основу предмета истраживања дефинисани су циљеви и задаци истраживања, и формирано седам хипотеза. Приказан је и узорак на коме је извршено истраживање, инструменти кориштени у истраживању и поступак истраживања. Истраживање је реализовано на узорку 425 испитаника (297 ученика осмог и девог разреда и 128 наставника).

У трећем делу дисертације **Анализа и интерпретација резултата истраживања** прегледно су приказани и коректно анализирани добијени резултати истраживања, који

су изложени према задацима истраживања (процена комуникационих компетенција наставника и ученика; самопроцена комуникационих компетенција наставника и ученика, процена квалитета комуникације од стране наставника и ученика; ставови наставника и ученика о примени облика наставног рада; мишљење ученика о проблемима на које наилазе у комуникацији, мишљење наставника о проблемима у комуникацији; вербалне сметње ученика у комуникацији и ставови наставника о задовољству развоја комуникационих компетенција ученика). У овире сваког истраживачког задатка прво су приказани резултати добијени испитивањем наставника, а затим резултати добијени испитивањем ученика.

У оквиру **Закључних разматрања** кандидатиња дефинише и образлаже закључке свог рада.

Поглавље у којем је представљена кориштена **Литература** наведено је 236 библиографских јединица и референтних радова домаћих и страних аутора.

У поглављу **Прилог**, представљени су добијени резултати истраживања у виду контингентних табела дистрибуције одговора наставника и ученика и сви кориштени истраживачки инструменти.

Научни резултати докторске дисертације

Резултати истраживања дају значајан допринос потпунијем научном сагледавању педагошких аспеката развијања комуникационих компетенција ученика, квалитетнијем концепирању и реализацији циљева и педагошких димензија развијања комуникационих компетенција односно креирању оптималних услова који погодују развоју комуникационих компетенција ученика. У том контексту се може констатовати да су остварени постављени циљеви и задаци емпиријског истраживања, те да су методолошки коректним поступцима тестиране све постављене хипотезе.

За прикупљање података у истраживању кориштени су истраживачки инструменти (намењени наставницима и ученицима) који су конструисани за потребе овог истраживања: скала процене комуникационих компетенција ученика и наставника; скала самопроцене комуникационих компетенција ученика и наставника; скала процене комуникације у настави; скала процене проблема ученика и наставника у комуникацији; скала процене говорних сметњи ученика и скала задовољства наставника доприносом развоја комуникационих компетенција ученика.

Истраживањем је обухваћен пригодан узорак од 128 наставника и 297 ученика осмог и деветог разреда основних школа у Подгорици, Никшићу, Беранама, и Херцег Новом. Обрада података је извршена коректно, применом адекватних статистичких метода.

Приказани емпиријски материјал је потврдио основну хипотезу од које је кандидаткиња пошла у истраживању: да ће наставници и ученици правилно идентификовати и објективно проценити основне елементе комуникационе компетенције и услове који детерминишу квалитет комуницирања.

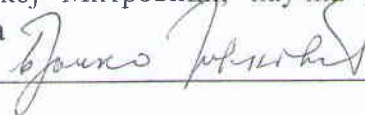
Добијени резултати истраживања су показали да су ученици и наставници правилно идентификовали и објективно проценили основне елементе комуникационе компетенције. Факторском анализом процене комуникационих компетенција добијени су следећи фактори: емпатија, невербална комуникација, вербална комуникација, флексибилност, интеракцијска укљученост, когнитивна комплексност, гласовна инфлексција. Резултати истраживања указују да су наставници и ученици способности невербалне комуникације и емпатије као елементе комуникационе компетентности ниже проценили у односу на остале наведене елементе комуникационе компетентности.

Добијени резултати истраживања су показали да су наставници и ученици указали и на услове који детерминишу квалитет комуницирања. Према процени наставника и ученика комуникација у настави је демократска, заснована на поштовању личности ученика и спремности наставника да саслуша и прихвати идеје ученика. И наставници

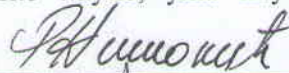
На основу свега изнетог у овом извештају ПОТВРЂУЈЕМО ДА КАНДИДАТ мр Татјана Радојевић ИСПУЊАВА УСЛОВЕ УТВРЂЕНЕ ЧЛ. 55. ЗАКОНА О ВИСОКОМ ОБРАЗОВАЊУ И ЧЛ. 64. и 69. СТАТУТА УНИВЕРЗИТЕТА У ПРИШТИНИ

Комисија

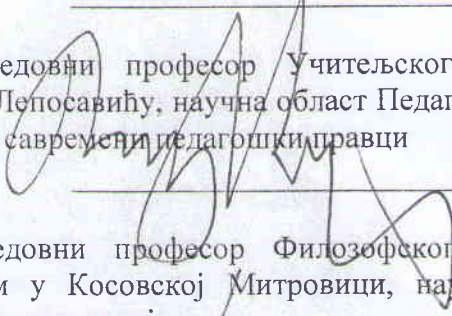
1. Проф. др Бранко Јовановић, ментор, редовни професор Филозофског факултета Универзитета у Приштини са седиштем у Косовској Митровици, научна област Педагошке науке, ужа научна област Општа педагогија

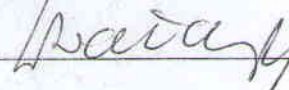
2. Проф. др Радмила Николић, члан, редовни професор Учитељског факултета у Ужицу Универзитета у Крагујевцу, научна област Педагошке науке, ужа научна област Педагогија

3. Проф. др Радивоје Кулић, члан, редовни професор Учитељског факултета Универзитета у Приштини са седиштем у Лепосавићу, научна област Педагошке науке, ужа научна област Образовање одраслих и савремени педагошки правци

4. Проф. др Саит Качапор, члан, редовни професор Филозофског факултета Универзитета у Приштини са седиштем у Косовској Митровици, научна област Педагошке науке, ужа научна област Општа педагогија

5. Проф. др Звездан Арсић, члан, ванредни професор Филозофског факултета Универзитета у Приштини са седиштем у Косовској Митровици, научна област Педагошке науке, ужа научна област Педагогија, Теорија наставе и методика васпитно-образовног рада

